

Naspeuringen van Paul Theelen: Beilen op Pelagios?

[Beilen.01.001] **Als voorbeeld Beilen op Pelagios** Als voorbeeld nemen we de plaats Beilen in Drenthe. Op de Pelagios-kaart (dus op <http://pelagios.org/maps/greco-roman/>) vinden we bij geschikte inzooming Beilen en het nabijgelegen Wijster genoemd. Klaarblijkelijk zijn deze vindplaatsen d.m.v. de geografische coördinaten op de Pelagios-kaart geprojecteerd. De coördinaten zijn praktisch zeker afkomstig van de *Barrington Atlas of the Greek and Roman world* (Edited by Richard J.A. Talbert). De twee rondjes bij Wijster en Beilen duiden op een settlement, zoals op <http://pelagios.org/maps/greco-roman/about.html> te lezen is. Laat nu de (of tenminste een) vondst van Beilen in de krant van destijds beschreven te zijn en door de auteur overgeschreven, zie [www.theelen.info/Parallele levens/\[18521007\] gouden halsband te Beilen.pdf](http://www.theelen.info/Parallele levens/[18521007] gouden halsband te Beilen.pdf) In de LCAG (gazetteer) moet dus de geografische positie worden opgenomen en de link naar het bovengenoemde artikel van

[Beilen.01.002] 7 oktober 1852 **BERIGT OVER DEN TE BEILEN GEVONDEN GOUDEN HALSBAND.** Uit het artikel blijkt dat de halsband is omgesmolten... er is dus geen afbeelding van beschikbaar. In het artikel lezen we ook dat er al voor 1852 andere voorwerpen gevonden waren, er zou zich een klooster bevonden hebben. Het artikel bevat nog veel meer informatie die wellicht door locale amateur-historici aangevuld kan worden en opgenomen op de Pelagios-kaart. Het "lege" Drenthe op de kaart zou dan wel eens met talloze vondsten kunnen worden gevuld, maar die vondsten zijn echter praktisch allemaal verdwenen of liggen op de planken in een lokaal museum te verstoffen. Maar: de aanduiding op de kaart van Beilen heeft waarschijnlijk helemaal niets te maken met de gouden halsband! Want zowel het museum in Leiden als in Assen hebben ook archeologische vondsten in hun bezit. En dan nog van verschillende vindplaatsen. Omdat de gouden voorwerpen in het museum van Assen van "recente" datum zijn, lijkt het erop dat Beilen opgenomen is vanwege de voorwerpen uit het Rijksmuseum van Oudheden.

[Beilen.01.003] **Beilen in het Rijksmuseum van Oudheden** De website van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden levert tien treffers met beilen als Zoekresultaten: zeven worden ingedeeld als Prehistorie, twee als Receptie Oudheid en één Provinciaal Romeins. Zie <http://www.rmo.nl/collectie/zoeken?q=beilen&Afdeling=&Objectnaam=&Materiaal=&Periode=&Vindplaats=> Indien we "inzoomen" op het Stiertje, vinden we nadere informatie, nl. beschrijving, inventarisnummer, afdeling, objectnaam, materiaal, afmetingen, periode, vindplaats, literatuur. Als vindplaats wordt Hooghalen genoemd, in de gazetteer voor de Pelagios-kaart moeten dus de juiste coördinaten van Hooghalen worden opgegeven, want deze zullen aanzienlijk afwijken van die van Beilen. Deze coördinaten zullen eerst zeer precies moeten worden bepaald. De verwijzing is de webpagina, en dat is dus zeer gemakkelijk, want die is <http://www.rmo.nl/collectie/zoeken?object=c+1963%2f9.1> Onder deze nummering zijn zes foto's van het Stiertje te vinden, zonder wijziging van de benaming van de webpagina. We kunnen een foto downloaden, bijvoorbeeld <http://img.rmo.nl/imageproxy/proxy.aspx?server=10.0.10.13&port=5297&filename=\014465.jpqa> Merk op dat de literatuur volstrekt onbruikbaar is, want er wordt verwezen naar artikelen in tijdschriften die voor de leek niet in te zien zijn. Ingescand kunnen ze echter wel direct worden opgenomen in de gazetteer. Op een nog te bepalen website moeten dan deze ingescande bladzijden beschikbaar worden gemaakt. Die website moet stabiel zijn, d.w.z. de link moet jarenlang blijven bestaan. Merk op dat aanvullingen en verbeteringen met een grote regelmaat moeten plaats vinden. Met een dagelijkse of wekelijkse frequentie wordt automatisch de nieuwe versie gepubliceerd en de oude elders geparkeerd, zodat die later nog wel gedurende enige tijd geraadpleegd of teruggezet kan worden. Merk op dat als met Hooghalen en Beilen dezelfde vindplaats wordt bedoeld, we met een probleem zitten. Dan zal waarschijnlijk Beilen de hoofd-vindplaats worden genoemd. De gouden halsband kan wel op de Pelagios-kaart worden opgenomen, maar zeer waarschijnlijk weten we niet precies, of kunnen we niet precies achterhalen, waar de exacte vindplaats was. Er zal een duidelijk onderscheid gemaakt moeten worden tussen de gouden halsband en elk van de tien voorwerpen zoals het Rijksmuseum van Oudheden ze benoemt. De bovengenoemde benamingen van de informatie en de informatie zelf (van het Stiertje dus) zal ook opgenomen kunnen worden in de gazetteer, maar de benamingen krijgen dan wel een Engelse benaming. Ook andere informatie kan worden toegevoegd, daarvoor zijn trefwoorden die aangevuld moeten worden tekst.

[Beilen.01.004] **Beilen in het Drents museum** Zoeken naar Beilen op de website van het Drents museum levert twee resultaten op. Zie <https://drentsmuseum.nl/nl/search/node/beilen%20language%3Anl%2Cund Romeinse goudschat met foto en bijbehorende tekst> <https://drentsmuseum.nl/nl/topstukken-uitgelicht/romeinse-goudschat> In het vrije Germanië, ten Noorden van de Rijn, waren in de Romeinse tijd vooral de gouden solidi heel erg gewild. De goudschat van Beilen bestaat uit 23 van zulke gouden solidi, een gouden armband en vijf gouden halsringen. Om de zes sieraden te kunnen maken moeten meer dan honderd gouden solidi zijn omgesmolten. De sieraden zijn versierd met typisch Germaanse stempelversieringen in

70 de vorm van cirkels en ellipsen. De goudschat was zeer waardevol en moet aan een
vooraanstaande Germaan hebben toebehoord. Rond 395 na Christus werden de gouden
voorwerpen aan de bodem toevertrouwd op een moerassige plek langs een riviertje.
Waarschijnlijk waren ze bedoeld als offergave. en **Bijzondere muntschat ontdekt**
<https://drentsmuseum.nl/nl/pers/bijzondere-muntschat-ontdekt> 19 juni 2014
75 Zevenenveertig gouden munten uit de Vroege Middeleeuwen. Dat is de unieke vondst die
twee detectorzoekers dit voorjaar in Drenthe hebben gedaan. Het is de grootste
muntschat ooit uit de 6de eeuw die in Nederland ontdekt is en daarmee is de vondst
van nationaal belang. Na melding aan de provinciaal archeoloog heeft intensieve
samenwerking tussen deze archeoloog en het Drents Museum ervoor gezorgd dat het
80 museum in Assen de goudschat heeft verworven. Vanaf 20 juni is de nieuwste aanwinst
- die gerekend wordt tot de hoogtepunten van de museumcollectie - voor het publiek te
zien in het Drents Museum. 47 gouden munten Onderzoek bij De Nederlandsche Bank heeft
uitgewezen dat het in gewicht gaat om de grootste muntschat ooit van de 6de eeuw die
in Nederland gevonden is. De 47 gouden munten zijn zogeheten 'solidi' en hebben elk
85 een gewicht van meer dan 4 gram. De jongste munt in de goudschat is geslagen na 541.
Over de context en de reden waarom de munten werden begraven, is nog niets bekend.
Gezien de grote waarde zijn ze waarschijnlijk in het bezit geweest van iemand die tot
de regionale elite behoorde.

[Beilen.01.005] Samenstelling divers De ontdekte gouden muntschat is divers van
samenstelling. De schat bestaat uit Laat-Romeinse, Byzantijnse, Ostrogothische en
90 Merovingische/Frankische munten, geslagen in onder meer Constantinopel, Rome, Ravenna
en Laon (Noord-Frankrijk). Uniek is dat een van de Frankische munten de buste toont
van de Merovingische koning Theodebert (534-548). Het nu gevonden exemplaar is, voor
zover bekend, de eerste munt van deze koning die op Nederlandse bodem is
gevonden. Het merendeel van de munten, 38 stuks, is Byzantijns. Op de voorzijde
95 hebben de meeste een beeltenis van de Byzantijnse keizer Justinianus (527-565). Losse
Byzantijnse munten zijn wel vaker gevonden in Noord-Nederland, maar complete
muntschatten zijn een zeldzaamheid. 'Discussies over macht en elites' In 1955 werd
voor de laatste keer een goudschat in Drenthe gevonden. 'Het is een zeldzame vondst,
met bijzondere betekenis voor Drenthe,' zegt gedeputeerde cultuur Rein Munniksma.
100 'Ongetwijfeld gaat de schat een rol spelen in landelijke en misschien wel
internationale discussies over macht en elites in het verleden. Zo wordt de plaats
van Drenthe in de vroegmiddeleeuwse wereld opnieuw belicht. Dat zal mooie en nieuwe
verhalen voor de regio opleveren.' 'Geweldige aanwinst' 'Wij zijn enorm blij met onze
105 nieuwste aanwinst', zo licht directeur Annabelle Birnie van het Drents Museum toe.
'Het is een geweldige aanvulling en van grote betekenis voor onze archeologische
collectie. Naast de goudschat van Beilen uit de 5de eeuw en de muntschat van Nietap
uit de 7de eeuw hebben we nu ook een topstuk uit de 6de eeuw, een periode waarover
relatief weinig bekend is. Juist deze aanwinst in combinatie met nader onderzoek kan
ons nieuwe inzichten verschaffen over deze periode van de Vroege Middeleeuwen.'

110 Bijschriften (van links naar rechts): - Onthulling grootste 6de-eeuwse gouden
muntschat van Nederland door Rein Munniksma, gedeputeerde cultuur Provincie Drenthe,
en Annabelle Birnie, directeur Drents Museum. Foto: Sake Elzinga. - Grootste 6de-
eeuwse gouden muntschat uit Nederland, ontdekt in Drenthe. In totaal 47 munten,
collectie Drents Museum. - Uniek binnen de gevonden schat is een van de Frankische
115 munten die de buste toont van de Merovingische koning Theodebert (534-548). Het nu
gevonden exemplaar is, voor zover bekend, de eerste munt van deze koning die op
Nederlandse bodem is gevonden.

[Beilen.01.006] **Toelichting van de auteur** Uit het voorgaande wordt al duidelijk dat
we met een groot probleem te maken hebben: Volstrekt verschillende vondsten krijgen
120 ongeveer dezelfde benaming en dezelfde vindplaats, hoewel een vondst 162 jaar na die
van 1852 is gedaan. Datering van de eerste vondst is helaas niet in het artikel te
vinden (het blijkt op 31 maart 1955 te zijn). We zullen dus moeten informeren op
welke precieze plaats en op welke datum de schatten zijn gevonden. (De afkomst is
grond van een perceel achter de zuivelfabriek te Beilen, zie bijvoorbeeld
125 [http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?
query=beilen+drenthe+goudschat+1955&coll=ddd&maxperpage=50&identificer=ddd
%3A010869934%3Ampeg21%3Aa0132&resultsidentificer=ddd%3A010869934%3Ampeg21%3Aa0132](http://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=beilen+drenthe+goudschat+1955&coll=ddd&maxperpage=50&identificer=ddd%3A010869934%3Ampeg21%3Aa0132&resultsidentificer=ddd%3A010869934%3Ampeg21%3Aa0132)) Ook
dateren munten uit de vroege Middeleeuwen en horen eigenlijk niet in de Romeinse tijd
plaats, we moeten dus een andere periode kiezen. Overigens heeft Beilen ook altijd
130 buiten het Romeinse Rijk gelegen. Op Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Beilen>,
vinden we iets meer gegevens over de goudschat: In 1955 werd in Beilen een
belangrijke archeologische vondst gedaan, een goudschat uit omstreeks 400, bestaande
uit een armband, halsringen en 22 Romeinse gouden munten, zogenaamde solidi. Het was
de rijkste schat uit de Drentse bodem. De vindsters waren de heren Beuving en Barkhof.
135 De vondst is in het Drents Museum in Assen te bezichtigen. Let op het verschil van
het aantal munten! Maar de vondst uit 2014 bevat 47 munten, deze heeft m.i. dan recht

Naspeuringen van Paul Theelen: Beilen op Pelagios?

om de grootste schat van Drentse bodem te worden genoemd. Ook uit dit simpele voorbeeld blijkt al dat alles gecontroleerd moet worden, wellicht met krantenartikelen van de vondst zelf. Sinds 1998/2000 is Beilen deel van de gemeente Midden-Drenthe. Wijster hoort ook tot deze gemeente, zodat de settlement Wijster met Beilen verward kan worden. Verder vinden we dat Midden-Drenthe bestaat uit verschillende plaatsen, o.a. Beilen, Bovensmilde, Bruntinge, Elp, Eursinge, Hoogersmilde, Hooghalen, Orvelte, Smilde, Westerbork, Zwiggelte. Op de lijst https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_rijksmonumenten_in_Midden-Drenthe#Beilen vinden we ook de coördinaten van rijksmonumenten, zodat we hiermee al een goede basis hebben voor de plaats van de vondsten op de Pelagios-kaart. Hooghalen ligt op ongeveer 52° 54'NB, 6° 32'OL.

[Beilen.01.007] **Bron van de gegevens over Beilen en Wijster** Na wat zoekwerk kwam de auteur achter de bron van de gegevens op de Pelagios-kaart. Het is een boek van J.H.F. Bloemers. Waarschijnlijk was het het boek *Verleden land, Archeologische opgravingen in Nederland* uit 1981.